

ALTI YAŞINDAKİ ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİNE OYUN TEMELLİ SOSYAL BECERİ EĞİTİMİNİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ*

A STUDY ON THE EFFECTS OF PLAY-BASED SOCIAL SKILLS TRAINING ON SOCIAL SKILLS OF SIX-YEAR-OLD CHILDREN

Ender DURUALP**, Neriman ARAL***

ÖZET: Araştırmada, anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programının etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada öntest-sontest-kalıcılık testi kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmaya Çankırı'daki ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden normal gelişim gösteren altı yaşındaki (60-72 ay) 96 çocuk (deney: 48, kontrol: 48) alınmıştır. Deney grubundaki çocuklara sekiz hafta süresince haftada üç kez Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanmıştır. Eğitim programı uygulanmadığı zamanlarda deney grubundaki çocuklar ile kontrol grubundaki çocuklar mevcut okul öncesi eğitimlerine devam etmişlerdir. Veri toplamada "Aile Bilgi Formu" ile Acun Kapıkıran ve diğerlerinin (2006) geliştirdiği "Sosyal Beceri Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler, tek faktörlü Kovaryans analizi ve t testi kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçta deney ve kontrol grubundaki çocukların sosyal beceri puanları arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,001$) belirlenmiştir. Deney grubundaki çocuklara bir ay sonra kalıcılık testi uygulanmış, sontest ile kalıcılık testi puan ortalamaları arasında farklılığın anlamlı olmadığı ($p>0,05$) ve eğitim programının etkisinin halen devam ettiği görülmüştür.

Anahtar sözcükler: okul öncesi eğitim, sosyal gelişim, sosyal beceri, sosyal beceri eğitimi, oyun.

ABSTRACT: This study aimed to establish whether a Play Based Social Skills Training Program is effective on the social skills of six-year-old children attending preschools. The study was designed as a pretest-posttest-retention test control group experimental study. The study population consisted of normally-developing six-year-old (60-72 months) 96 children (experimental:48; control:48) who were attending the preschools of primary schools located in Çankırı. The Play Based Social Skills Training Program was applied to the experimental group three times a week for a period of eight weeks. When the Play Based Social Skills Training Program was not implemented, experimental group children continued their regular preschool education together with the control group children. Data for the research was collected via the "Family Information Form" and "Social Skills Scale" developed by Acun Kapıkıran et al. (2006). Data were analyzed using covariance analysis with one factor and a t test. A difference of ($p<0,001$) between the social skill point averages of children in the experimental and control groups was regarded as significant. We found that the difference between the point averages of the post and retention tests was not statistically significant ($p>0,05$) and the effects of the Play Based Social Skills Training Program was still continuing.

Keywords: preschool education, social development, social skills, social skills training, play.

1. GİRİŞ

Aileden sonra, çocuğu toplumsal yaşama hazırlamada, okul öncesi eğitim kurumları aileyi destekleyen kurumlar olarak sistem içinde yerlerini almaktadır. Okul öncesi eğitim çocuğun, kendi bedenini tanınması, özbakım ihtiyaçlarını karşılayabilmesine yardımcı olurken, çocuğun bireysel yeteneklerine, ilgi, ihtiyaç ve gelişim düzeylerine uygun olarak hazırlanan programlar aracılığı ile sunulan etkinliklerde; gruba katılmasında, sağlıklı iletişim kurmasında, temel alışkanlıkları kazanmasında, duyu ve düşüncelerini diğer bireylere rahatlıkla ifade edebilmesinde, paylaşma, işbirliği, yardımlaşma, dayanışma gibi sosyal becerileri geliştirmesinde rol oynamaktadır (Aral ve diğerleri 2003; Oktay 2007; Ryan 2003; Senemoğlu 1994). Kendini ifade etme, kendine güven, arkadaşlar, aile bireyleri ve diğer bireyler tarafından kabul edilme, sosyal bağımsızlık gibi becerilerin geliştirilmesi çabalarının temelinde, sosyal davranışları geliştirebilmek ve desteklemek yatmaktadır (Akkök 2003; Driscoll ve Nagel 2008).

*Bu çalışma Ender Durualp'in doktora tezinin bir bölümünden alınmıştır.

**Yard. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, endora2212@hotmail.com

***Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, aralneriman@gmail.com

Sosyal beceriler, bireyin sosyal ortamlarda olumlu sosyal sonuçlar elde etmesini sağlayan, başkaları ile iletişimi mümkün kılan, sosyal açıdan kabul edilebilir ve öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Sosyal beceriler bireyin diğer insanlarla iletişim kurmasını kolaylaştıran beceriler olduğundan insan yaşamında önemli bir role sahiptir (Avcıoğlu 2005; Avşar ve Öztürk Kuter 2007). Sosyal becerilerde yetersiz çocuklar, yaşamları boyunca kişilerarası ilişkilerde, akademik çalışmalarda, duygusal-davranışsal alanlarda ve meslek yaşamlarında çeşitli problemlerle karşılaşmaktadırlar. Uz-Baş'ın (2003) ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yürüttüğü bir araştırma sonucunda, çocukların sosyal beceri ve okul uyumları ile akademik başarıları arasında pozitif ve anlamlı, akademik başarıları ile depresyon düzeyleri arasında ise negatif ve anlamlı bir ilişki bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu sonuç çocukluk döneminde kazanılacak sosyal becerilerin gerek çocukların depresyon düzeyleri, gerekse akademik başarıları ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Webster Stratton ve Wooley Lindsay (1999) yaptıkları bir araştırma sonucunda da, uyumsuz çocukların normal olarak kabul edilen çocuklara oranla anlamlı olarak düşük düzeyde problem çözme ve sosyal becerilere sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Bu problemlerin ortadan kaldırılması için çocukların sosyal beceri düzeylerinin artırılıp toplumla bütünleştirilmelerinin sağlanması gerekmektedir (Avcıoğlu, 2005). Konu ile ilgili yapılan araştırma sonuçları, sosyal beceri eğitimlerinin çocukların sosyal beceri kazanmalarında etkili olduğunu göstermektedir (Çelik 2007; Ekinci Vural 2006; Hepler 1990; Stewart ve McKay 1995).

Sosyal etkileşim için gerekli olan sosyal becerilere erken müdahale etmek gerektiğini, eğer erken müdahale edilmezse, sosyal beceriye sahip olmayan çocukların, sosyal gelişimlerinde ve akademik performanslarında akranlarının çok gerisine düşebilecekleri belirtilmektedir (Avcıoğlu, 2005). Başarılı akran ilişkilerinin tüm yaşlarda bilişsel ve duygusal gelişimde etkili olduğu, yetersizliklerin kaynağında çocukluk çağındaki arkadaş ilişkilerinin rol oynadığı vurgulanmaktadır (Hay ve diğerleri, 2004).

Sosyal beceri eğitiminde, uygun öğrenme ilkelerini kullanmak, etkili ve verimli programlar geliştirmeye olanak verdiğinden, seçilecek olan yöntem önemlidir. Sosyal beceri öğretiminde farklı araştırmacılar birçok yöntemin kullanılabilirliğini ifade etmektedirler. Guralnick ve Neville (1997) okul öncesi dönemdeki çocuklar için oyunun kullanılmasının sosyal beceri öğretiminde etkili olacağını bildirmişlerdir. İnsan yaşamında önemli bir yeri olan oyun, çocuk gelişimi için yaşamsal bir önem taşımakta ve çocuğun gelişimini yansıtmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuğun hem gelişiminde, hem de eğitiminde oyunun önemli bir yeri olduğu vurgulanmaktadır (Darwish ve diğerleri 2001; Hepler 1990). Çocuk, yaşam için gerekli davranışları, bilgi ve becerileri oyun içinde kendiliğinden öğrenmektedir. Çocukların her an oynadıkları düşünüldüğünde, oyun aracılığı ile eğitim çok kolay gerçekleştirilebilmektedir. Çocuk için çok ciddi bir uğraş olan oyun, bir eğlence, öğrenme ve gelişim kaynağıdır (Aral ve diğerleri 2001; Çoban ve Nacar 2006; Melendez ve diğerleri 2000). Oyun ortamında konuşma, düşünme, paylaşma, yaşamın rollerini anlama, yardımlaşma, çevre ile etkileşime girme, problem çözme gibi sosyal açıdan önemli bir yer tutan beceriler pekişmektedir. Oyun sosyal becerileri geliştirebilmenin en iyi yolu olarak tanımlanmaktadır. Yaşam için gerekli olan davranışlar, bilgi ve özellikle sosyal beceriler oyun esnasında doğal olarak öğrenilmektedir (Darwish ve diğerleri 2001; Swindells ve Stagnitti 2006).

Bu düşünceden hareketle çalışmada, anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin belirlenmesi, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programının geliştirilmesi ve çocukların sosyal becerilerinde oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkili olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin belirlenmesi, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programının geliştirilmesi ve çocukların sosyal becerilerinde oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkili olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma öntest-sontest-kalıcılık testi kontrol gruplu deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Desende bağımlı değişken altı yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri, bağımsız

değişken ise çocukların sosyal becerileri üzerine etkisi incelenen “Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı”dır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırmaya 2008-2009 eğitim öğretim yılının ilk yarısında, Çankırı il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarının bünyesinde yer alan anasınıfına devam eden altı yaş çocukları dahil edilmiştir. Deney grubuna uygulanacak olan Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programından kontrol grubundaki çocukların dolaylı olarak etkilenebilecekleri düşünüldüğünden, deney ve kontrol grubundaki çocukların farklı okullardan olmasına karar verilmiş ve Çankırı il merkezindeki okul yöneticileri ile görüşülerek benzer sosyo-kültürel özelliklere sahip olduğu varsayılan iki okul seçilmiştir. Seçilen okullardan basit tesadüfi örneklem ile uygulamanın yapılacağı okul saptanmıştır. Her okuldaki bir sabah, bir öğlen grubu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma grupları oluşturulurken cinsiyet eşitlenmeye çalışılmıştır. Deney grubunu anasınıfına sabah ve öğlen devam eden 48 çocuk, kontrol grubunu da anasınıfına sabah ve öğlen devam eden 48 çocuk oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplamada, çocuklar ve aileleri hakkındaki bazı bilgileri toplamak amacıyla “Aile Bilgi Formu” ile çocukların sosyal beceri düzeylerini değerlendirmek için Acun Kapıkıran ve diğerleri (2006) tarafından geliştirilen “Sosyal Beceri Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Sosyal Beceri Ölçeği anne-babalar veya öğretmenler tarafından uygulanabilmekte ve “her zaman (5 puan)”, “sık sık (4 puan)”, “bazen (3 puan)”, “nadiren (2 puan)” ve “hiçbir zaman (1 puan)” olarak derecelendirilen beşli likert tipi işaretlemeyi gerektirmektedir. Ölçekte yer alan bazı maddeler olumsuz ifadelerden oluşmakta ve “her zaman (1 puan)”, “sık sık (2 puan)”, “bazen (3 puan)”, “nadiren (4 puan)” ve “hiçbir zaman (5 puan)” olmak üzere ters yönde işaretlenmektedir. Ölçeğin bir çocuğa uygulanabilmesi için, çocukların en az bir-bir buçuk aylık süre ile gözlenmesi gerekmekte ve ölçek, her çocuk için 20-30 dakikada uygulanabilmektedir.

Sosyal Beceri Ölçeği'nin kaç alt testten oluştuğu, bu alt testlerin neler olduğu ve güvenilir olup olmadığının belirlenmesi amacıyla ölçeğin tekrar geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri, Çankırı il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bünyesindeki anasınıflarına devam eden 138 kız ve 148 erkek çocuk olmak üzere toplam 286 çocuk üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin üç alt testten ve 57 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Alt testlerde yer alan maddelerin içerikleri ve Acun-Kapıkıran ve diğerleri (2006) tarafından yapılan geçerlik analizleri de dikkate alınarak birinci alt test iletişim, ikinci alt test uyumsuzluk ve üçüncü alt test çekingenlik şeklinde isimlendirilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik analizleri sonucunda ise, Sosyal Beceri Ölçeği'nin toplam puan ($\alpha=0,95$), iletişim ($\alpha=0,90$), uyumsuzluk ($\alpha=0,80$) ve çekingenlik ($\alpha=0,84$) alt testlerinin iç tutarlık güvenilirliğinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal Beceri Ölçeği'nin alt testlerinden elde edilen puanlar toplanarak toplam sosyal beceri puanı elde edilmektedir. Ölçeğin iletişim, uyumsuzluk, çekingenlik alt testlerinden elde edilen puanların ve ölçekten elde edilen toplam puanın yüksek olması, çocuğun iletişim becerilerinin, sosyal uyumunun ve atılganlık becerilerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmada deney grubundaki çocukların sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik “Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı” okul öncesi eğitim programı dikkate alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan program, yedi uzmanın görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı özellikle sosyal-duygusal alanı desteklemeye yönelik, sosyal becerileri geliştirmeyi amaçlayan çocuk merkezli 24 oyun etkinliğinden oluşmaktadır. Hazırlanan oyun etkinliklerinin tümünün, çocukların sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik olmasına önem verilmiştir. Oyun etkinliklerinde aile katılımları ile sosyal beceriler pekiştirilmeye çalışılmıştır. Oyun etkinliklerinde çocukların yaşlarına uygun ve ilgilerini çekebilecek materyaller (top, kaşık, resim, fotoğraf, afiş, gazete ve dergi kupürleri, yapboz, çam kozalağı, ip, kutu, giysi vb.) kullanılmasına özen gösterilmiştir.

2.4. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri Çankırı Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındıktan sonra, 2008-2009 öğrenim yılının ilk yarısında toplanmaya başlanmıştır. Sosyal Beceri Ölçeği öğretmenler tarafından araştırmaya alınan her bir çocuk için ayrı ayrı doldurulmuştur. Öntestlerin

uygulama aşamasında, eğitim programına başlamadan önce, deney grubundaki çocuklarla tanışma, iletişim kurma ve eğitim ortamını tanıma amacıyla anasınıfı öğretmeni ile birlikte sınıf ortamında çocuklarla zaman geçirilmiş, yapılan etkinlikler gözlenmiş, bazı etkinliklerde öğretmene destek olunmuştur. Çocuklara öntestlerin uygulanmasından sonra, deney grubundaki çocuklara sekiz hafta süre ile Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı haftada üç kez (Pazartesi-Çarşamba-Cuma), ortalama 75-120 dakikalık bir sürede uygulanmıştır. Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanmadığı zamanlarda deney grubundaki çocuklar ile kontrol grubundaki çocuklar mevcut okul öncesi eğitimlerine devam etmişlerdir. Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programının tamamlanmasından sonra, Sosyal Beceri Ölçeği deney ve kontrol gruplarındaki çocuklara öğretmenler tarafından sontest olarak doldurulmuştur. Sontestten bir ay sonra da deney grubundaki çocuklara, eğitimin kalıcı olup olmadığını değerlendirmek amacıyla ölçek, öğretmen tarafından tekrar uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Örnekleme alınan deney ve kontrol grubundaki çocukların sosyal becerilerinin Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programına katılıp katılmamaya bağlı olarak bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek faktörlü Kovaryans analizi (ANCOVA), deney grubunun sontest ve kalıcılık testi sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için de ilişkili örneklemler için t testi (Paired Samples t-test) kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Deney grubundaki çocukların %52,1'inin kız, %47,9'unun erkek, %56,3'ünün bir kardeş sahibi, %50'sinin ilk çocuk, %87,4'ünün anasınıfındaki birinci yıllarının olduğu, kontrol grubundaki çocukların ise %52,1'inin erkek, %47,9'unun kız, %52,1'inin bir kardeş sahibi, %52,1'inin ilk çocuk ve %97,9'unun anasınıfındaki birinci yıllarının olduğu saptanmıştır. Deney grubundaki çocukların annelerinin %72,9'unun 26-35 yaşları arasında, %41,7'sinin ilkökul mezunu, babalarının %60,4'ünün 26-35 yaşları arasında, %58,3'ünün lise mezunu, kontrol grubundaki çocukların annelerinin %87,5'inin 26-35 yaşları arasında, %43,8'inin ilkökul mezunu, babalarının %79,2'sinin 26-35 yaşları arasında, %41,6'sinin lise mezunu olduğu, deney ve kontrol gruplarındaki çocukların annelerinin büyük çoğunluğunun çalışmadığı (deney: %85,4, kontrol: %87,5), babalarının ise büyük çoğunluğunun çalıştığı (deney: %97,9, kontrol: %97,9) belirlenmiştir. Deney grubundaki çocukların %79,2'sinin, kontrol grubundaki çocukların %77,1'inin çekirdek aileye sahip olduğu tespit edilmiştir. Çocukların ailelerinin çoğunluğunun gelir düzeylerinin asgari ücretin üzerinde olduğu (deney: %75, kontrol: %70,8) görülmüştür.

Araştırmaya alınan deney ve kontrol grubundaki çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin iletişim alt testinden aldıkları öntest puanlarına göre düzeltilmiş sontest puanları incelendiğinde; deney grubunda yer alan çocukların iletişim alt testine ait puan ortalamalarının 111,33±17,90'dan 130,37±14,36'ya yükseldiği, kontrol grubunda yer alan çocukların iletişim alt testine ait puan ortalamalarının 91,50±12,54'den 84,18±17,29'a düştüğü tespit edilmiştir. Grupların öntest puanları kontrol edildiğinde düzeltilmiş sontest puan ortalamalarının deney grubunda 118,68±11,33, kontrol grubunda ise 95,88±16,02 olduğu saptanmıştır. İletişim alt testinin düzeltilmiş sontest puan ortalamalarına göre Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi alan deney grubundaki çocukların eğitim almayan kontrol grubundaki çocukların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1: Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin İletişim Alt Testinden Aldıkları Öntest Puanlarına Göre Düzeltilmiş Sontest Puanlarına Ait ANCOVA Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Öntest	5244,052	1	5244,052	37,899	0,000
Grup (deney/kontrol)	17724,590	1	17724,590	128,095	0,000
Hata	12868,498	93	138,371		
Toplam	30593,088	95			

Tablo 1 örnekleme alınan çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin iletişim alt testinden aldıkları öntest puan ortalamalarına göre düzeltilmiş sontest puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir [$F_{(1,93)}=128,095$, $p<0,001$]. Bu sonuca göre Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi alan deney grubundaki çocuklar eğitim almayan kontrol grubundaki çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek puan almışlardır.

Sosyal Beceri Ölçeği'nin uyumsuzluk alt testinden alınan öntest ve sontest puan ortalamalarının deney (öntest: $44,33\pm6,96$, sontest: $56,68\pm5,60$) ve kontrol (öntest: $45,22\pm6,53$, sontest: $53,39\pm7,31$) grupları arasında farklı olduğu görülmüştür. Grupların öntest puanları kontrol edildiğinde düzeltilmiş sontest puan ortalamalarının deney grubundaki çocuklarda $56,95\pm3,93$ olduğu, kontrol grubundaki çocuklarda ise $53,13\pm5,95$ olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre deney grubundaki çocukların uyumsuzluk alt testinden aldıkları puan, kontrol grubundaki çocukların aldıkları puandan yüksektir.

Tablo 2: Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin Uyumsuzluk Alt Testinden Aldıkları Öntest Puanlarına Göre Düzeltilmiş Sontest Puanlarına Ait ANCOVA Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Öntest	1,563	1	1,563	0,061	0,806
Grup (deney/kontrol)	352,147	1	352,147	13,683	0,000
Hata	2393,541	93	25,737		
Toplam	2745,689	95			

Tablo 2'ye göre araştırmaya dahil edilen çocukların uyumsuzluk alt testine ait öntest puan ortalamalarına göre düzeltilmiş sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur [$F_{(1,93)}=13,683$, $p<0,001$]. Bu bulgu, deney ve kontrol gruplarında yer alan çocukların uyumsuzluk alt testinden aldıkları puan ortalamalarının, eğitim süreci sonunda deney grubu lehine farklılaştığını göstermektedir.

Araştırmaya dahil edilen deney ve kontrol grubundaki çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin çekingenlik alt testinden aldıkları öntest puanlarına göre düzeltilmiş sontest puanlarına bakıldığında; eğitim programına katılan deney grubundaki çocukların öntest puan ortalamasının $43,25\pm8,01$, sontest puan ortalamasının $52,25\pm6,26$ olduğu görülmüştür. Eğitim programına katılmayan kontrol grubundaki çocukların ise öntest puan ortalamasının $42,10\pm5,76$, sontest puan ortalamasının ise $44,66\pm7,57$ 'dir. Deney grubundaki çocukların eğitim sonrası çekingenlik alt testinden aldıkları puan ortalaması artış göstermiştir. Aynı zamanda kontrol grubundaki çocukların da sontest puan ortalamasının öntest puan ortalamasına göre yükseldiği görülmektedir. Grupların öntest puanları kontrol edildiğinde düzeltilmiş sontest puanlarının deney grubunda $51,87\pm3,98$, kontrol grubunda $45,03\pm6,71$ olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin Çekingenlik Alt Testinden Aldıkları Öntest Puanlarına Göre Düzeltilmiş Sontest Puanlarına Ait ANCOVA Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Öntest	7,890	1	7,890	0,257	0,614
Grup (deney/kontrol)	1131,018	1	1131,018	36,798	0,000
Hata	2858,406	93	30,736		
Toplam	3989,424	95			

Tablo 3 incelendiğinde, öntest puan ortalamalarına göre düzeltilmiş sontest puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir [$F_{(1,93)}=36,798$, $p<0,001$]. Bu bulgu, Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programına katılan çocukların eğitim öncesinden sonrasına gözlenen değişimin, kontrol grubundaki çocukların çekingenlik alt testinde gözlenen değişimden farklı

olduğunu göstermektedir. Eğitime katılan deney grubundaki çocukların çekingenlik alt testinden aldıkları puanlar, eğitime katılmayan kontrol grubundaki çocuklardan anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Deney grubunda yer alan çocukların ölçeğin toplamından aldıkları puan ortalamalarının 198,91±27,35'den 239,31±22,45'e, kontrol grubunda yer alan çocukların ölçeğin toplamından aldıkları puan ortalamalarının 178,83±18,13'den 182,25±23,50'ye yükseldiği tespit edilmiştir. Grupların öntest puanları kontrol edildiğinde düzeltilmiş sontest puan ortalamalarının deney grubunda 228,73±14,62 olduğu, kontrol grubunda ise 192,82±20,61 olduğu saptanmıştır. Sosyal Beceri Ölçeği'nin toplamından alınan düzeltilmiş sontest puan ortalamalarına göre Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi alan deney grubundaki çocukların eğitim almayan kontrol grubundaki çocuklara göre düzeltilmiş sontest puan ortalamaları daha yüksektir.

Tablo 4: Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin Toplamından Aldıkları Öntest Puanlarına Göre Düzeltilmiş Sontest Puanlarına Ait ANCOVA Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Öntest	5922,477	1	5922,477	22,860	0,000
Grup (deney/kontrol)	36879,339	1	36879,339	142,351	0,000
Hata	24093,739	93	259,072		
Toplam	60973,079	95			

Tablo 4, örnekleme alınan çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin toplamından aldıkları öntest puan ortalamalarına göre düzeltilmiş sontest puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir [$F_{(1,93)}=142,351$, $p<0,001$]. Başka bir anlatımla, çocukların sosyal becerileri, yer aldıkları grupla ilişkilidir. Buna bağlı olarak, Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programına katılan deney grubundaki çocuklar eğitime katılmayan kontrol grubundaki çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek puan almışlardır.

Tablo 5: Deney Grubundaki Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin Alt Testlerinden Aldıkları Sontest ve Kalıcılık Testi Puanlarına Ait t Testi Sonuçları

Alt testler	n	Ölçüm	X	S	sd	t	p
İletişim	48	Sontest	130,37	14,36	47	0,814	0,420
		Kalıcılık testi	130,33	14,30			
Uyumsuzluk	48	Sontest	56,68	5,60	47	0,000	1,000
		Kalıcılık testi	56,68	5,63			
Çekingenlik	48	Sontest	52,25	6,26	47	1,430	0,159
		Kalıcılık testi	52,16	6,28			
Toplam	48	Sontest	239,31	22,45	47	1,520	0,135
		Kalıcılık testi	239,18	22,35			

Tablo 5'e göre, deney grubundaki çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin iletişim alt testinden aldıkları sontest puan ortalamasının 130,37±14,36, kalıcılık testi puan ortalamasının 130,33±14,30 olduğu, uyumsuzluk alt testinden aldıkları sontest puan ortalamasının 56,68±5,60, kalıcılık puan ortalaması 56,68±5,63 olduğu, çekingenlik alt testinden aldıkları sontest puan ortalamasının 52,25±6,26, kalıcılık testi puan ortalamasının 52,16±6,28 olduğu, ölçeğin toplamından aldıkları sontest puan ortalamasının 239,31±22,45, kalıcılık testi puan ortalamasının 239,18±22,35 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre deney grubundaki çocukların Sosyal Beceri Ölçeği ve alt testlerinin sontest ve kalıcılık testi puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Bu bulgulardan, deney grubundaki çocukların ölçek toplam ve alt testlerine ait sontestte elde ettikleri puan

ortalamalarının, bir ay sonra yapılan kalıcılık testinde korunduğu ve uygulanan Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programının etkisinin halen devam ettiği söylenebilir.

4. TARTIŞMA

Deney ve kontrol grubundaki çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin iletişim alt testinden aldıkları öntest puan ortalamaları ile düzeltilmiş sontest puan ortalamaları arasında Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi alan deney grubu lehine anlamlı düzeyde oldukça yüksek bir farkın olduğu görülmektedir (Tablo 1). Ölçeğin iletişim alt testinde yer alan, başkaları ile arkadaşça konuşma, kendisinin ve başkasının duygu durumunu fark etme, üzgün, mutlu veya kızgın olduğunu ifade edebilme, diğer çocukları oyuna davet etme, yardım isteme ve yardım teklif etme, farklı arkadaşları ile oynama, grup etkinliklerine katılma, etkileşimde göz kontağı kurma, jest ve mimiklerini kullanma ve akranları ile etkileşimde bulunma gibi davranışlar yönünden deney grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklardan daha yetkin olduğunu göstermektedir. Başarılı kişilerarası ilişkilerin önemli belirleyicileri olan sosyal beceriler, bireyin kendisine ve başkalarına gelebilecek zararı en aza indirirken, sosyal etkileşimlerden olumlu güç kazanma şansını en üst düzeye çıkarmaktadır (Dupper ve Krishef, 1993). Ergin (2003) duyguları tanıma, göz kontağı kurma, dinleme ve duyguları ifade etme gibi becerileri içeren İletişim Becerileri Eğitimi Programını geliştirdiği ve her bir iletişim alanı ile ilgili verilen eğitimin okul öncesi dönem çocukları üzerinde etkili olup olmadığını incelediği araştırmasında, eğitim verilen çocukların iletişim beceri düzeylerinin eğitim verilmeyen çocuklara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamıştır. Garton ve Pratt (2001) çocukların problem çözme davranışlarına akranların yardımının etkisini araştırmak amacı ile dört yaşındaki çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada, iletişim yönünden yüksek puan alan ve almayan çocukları çiftler halinde eşleştirmiş ve çocuklara oyuncak bebek ve mobilyalar vererek oyuncak odalara yerleştirmelerini söylemiştir. Çocuklardan mobilyaları yerleştirirken birbirlerine yardım etmelerini ve birbirleri ile işlerini tamamlarken yaptıkları işler hakkında konuşmalarını istemiş ve yaklaşık 20 dakika çocukların iletişimde bulunmalarını sağlamıştır. Sonuçta öntestte düşük puan alan çocukların, bu etkileşimden sonra problem çözme ve iletişim becerilerinde anlamlı düzeyde bir artış olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular, eğitim alan yetişkinlerin ve okul öncesi dönem çocuklarının iletişim becerilerinde daha başarılı olacaklarını göstermektedir (Ergin 2003; Korkut 2005). Oyunun, çocukların iletişim ve dil becerilerinin gelişimi açısından katkı sağladığı ve çocuğun oyun oynarken sözlü ve sözsüz olarak gösterdiği davranışların, çocuğun iletişim becerilerini zenginleştirdiği de bilinmektedir (Önder, 2005). Okul öncesi eğitimin, çocuklar arasındaki iletişimi geliştirme, çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesini sağlama ve bunları öğretirken özellikle oyun temelli olarak düzenlenmesine dikkat etme gibi temel ilkeleri göz önüne alındığında, okul öncesi dönemdeki çocuklar için geliştirilecek oyun temelli iletişim becerileri eğitimi programlarının yararları görülecektir. Walsh ve diğerlerinin (2006) dört-beş yaşlarındaki çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışma sonucunda, oyun temelli zenginleştirilmiş program uygulanan çocukların sosyal ve düşünce becerileri yönünden daha avantajlı olduğu vurgulanmıştır. Hazırlanacak uygun eğitim programlarının, çocuklara iletişim becerilerine yönelik davranışların kazandırılmasını, kişilerarası ilişkilerde karşılaşacakları sorunlarla kolaylıkla başa çıkabilmelerini, diğer bireylerle olumlu ve anlamlı ilişkiler kurabilmelerini ve kişilerarası ilişkilerde olumsuz davranışlarda bulunmamalarını sağlayabileceği unutulmamalıdır (Guralnick ve diğerleri, 2006).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar; deney ve kontrol gruplarında yer alan çocukların uyumsuzluk alt testinden aldıkları puan ortalamalarının, eğitim süreci sonunda deney grubu lehine anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermektedir (Tablo 2). Başka bir anlatımla, eğitim alan deney grubundaki çocuklar eğitim almayan kontrol grubundaki çocuklara göre daha az uyumsuz davranışlar sergilemektedir. Eğitime katılmayan kontrol grubundaki çocukların deney grubundaki çocuklar kadar, söylenenleri anlamak için çaba sarf edemediği, kendini ortaya koyamadığı, yönergeleri izlemede zorlandığı, grup çalışmalarına isteksiz katıldığı, duygularını yeterince ifade edemediği, problemler için çözüm üretmediği, kolayca arkadaş edinemediği ve yapılan etkinliklere istenilen düzeyde katılmadığı görülmüştür. Licciardello ve diğerleri (2008) sosyal yönden uyumsuzluk gösteren altı-sekiz yaşlarındaki çocukların oyun içindeki sosyal yeterliklerini inceledikleri araştırmalarında, çocuklarla

yapılan grup oyunlarının, akran etkileşiminin ve etkileşime cevap verme eğitiminin çocukların sosyal becerilerini geliştirdiği ve özgüvenlerini artırdığı sonucuna varmışlardır. Çocuklarda oyun ruhsal yönden büyüme ve gelişmeyi sağlarken, diğer yandan çocuğun oyun yolu ile kendisini daha rahat ifade edebilmesi ve rahat ilişki kurabilmesi, sosyal ilişkinin kazanılmasında önemli rol oynamaktadır (Pehlivan, 2005).

Görker (2001) çeşitli psikolojik yakınmalarla (normal gelişim için uygun olmayan sosyal ilişkiler yaşama, diğer çocuklarla anlaşma güçlüğü ya da agresif davranış sergileme, içe dönük ve çekingenlik, uyumsuzluk vb.) gelen altı-sekiz yaşlarındaki altı çocuğu oyun tedavi grupları teknikleri geliştirerek tedavi etmeyi amaçladığı araştırmasında, oyun yolu ile tedavi sonucunda çocukların bir kısmında düzelme olduğunu saptamıştır. Buna göre, çocukların grup ortamındaki korkularının azaldığı, grupta değişik aktiviteler ile ilgilendiği, sosyalleşmeye başladığı, kendine güveninin geliştiği, başkalarını anlamaya ve çevreye uyum sağlamaya başladığı görülmüştür. Webster Stratton ve Wooley Lindsay'ın (1999) yaptıkları araştırma sonucunda, dört-yedi yaşları arasındaki uyumsuz davranış gösteren çocukların, normal olarak kabul edilen çocuklara oranla anlamlı olarak düşük düzeyde problem çözme ve sosyal becerilere sahip olduğu, daha az kendini kontrol ve oyun becerileri sergiledikleri bulunmuştur. Glover-Gagnon ve Nagle (2004) okul öncesi çocukların akranları ile oynadıkları oyunla sosyal yetenekleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, sosyal beceri yetersizliği ve sosyal uyumsuzluk gösteren çocuklar için oyun temelli müdahalelerin geliştirilmesini önermişlerdir.

Çocuğun en ciddi uğraşı olan oyun sırasında çocuk, yetişkin ve dış dünyanın baskısı olmaksızın birçok çatışmalarını ve problemlerini ortaya koyup duygularını bastırmadan yaşama fırsatı bulmaktadır. Bu durumda oyunun geliştirici, eğitici, psikososyal uyum sağlayıcı ve tedavi edici işlevi ortaya çıkmaktadır. Oyun ortamı çocuğun sosyal yönden uyumsuzluğuna neden olabilecek karmaşık fantezilerini, yanlış algılarını, yorumlarını, çelişkilerini, suçluluk duygularını ifade edebileceği bir fırsat olarak değerlendirilmektedir (Sevinç, 2004). Araştırmalardan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinde, uyumlu davranışları sergilemelerinde ve sosyal becerileri kazanmalarında, okul öncesi eğitimin, akran etkileşiminin ve özellikle oyun temelli öğretim tekniklerinin kullanılmasının ve oyun içinde eğitim ilkesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Araştırma sonucuna göre, hem deney grubundaki çocuklarda eğitim sonrası çekingenlik alt testinden aldıkları puan ortalamasının artış gösterdiği, hem de kontrol grubundaki çocuklarda düzeltilmiş sontest puan ortalamasının öntest puan ortalamasına göre yükseldiği, ancak deney grubundaki artışın kontrol grubundaki artıştan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuç çekingenlik alt testinde, deney grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklardan daha atılgan ve daha yüksek düzeyde sosyal beceriye sahip olduğunu göstermektedir. Eğitim verilen deney grubundaki çocuklar, yemek yeme, oyun ve hikaye dinleme gibi etkinliklerin kurallarına uymada, akranları ile oyuna katılmada, olumsuz duygularını saldırgan olmayan bir şekilde ifade etmede, isteklerini ağlayarak veya mızımızlanarak değil iletişim kurarak dile getirmede eğitim almayan çocuklardan daha başarılı davranışlar göstermektedir. Çekingenlik, iletişim sürecinde insanlardan duyulan rahatsızlık nedeni ile beklenen sosyal davranışın sergilenmemesi ve kaçınma tepkisi gösterilmesidir. Çekingen olan bireyler; duygu, düşünce, istek, inanç gibi kendilerine özgü unsurları ortaya koymada ve olumlu ilişkiler kurmakta yetersizdir. Bu tür uyum davranışlarının azaltılmasında geliştirilecek olan eğitim programları önem taşımaktadır (Matsushima ve Shiomi, 2001).

Altınoğlu Dikmeer (1997) sosyal olarak içe dönük, çekingen ergenlere yönelik 12 hafta süre ile yapılandırılmış bir sosyal beceri eğitimi uygulamış ve araştırma sonucunda eğitim programına katılan ergenlerin sosyal içe dönüklük puanlarının olumlu yönde etkilendiğini belirlemiştir. İçe dönük ergenlerin sosyal etkinliklerde ve akran ilişkilerinde belirgin bir artma olduğu, aile ve öğretmenlerin belirttiği davranış problemlerinde de belirgin bir azalma olduğu tespit edilmiştir. Uşaklı (2006) ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerine uyguladığı drama temelli grup rehberliğinin etkisini incelediği araştırmasında ise, verilen eğitimin çocukların atılganlık düzeyini artırdığını, arkadaş ilişkilerini güçlendirdiğini, çocukların saldırgan ve çekingen davranışlarını azalttığını bildirmiştir.

Çocuğun korkak, ürkek, çekingen olması, kolayca arkadaş edinmemesi, güçlü çocuklar tarafından ezilmesi, baskı altına alınması, çocuğun büyümesini, sosyalleşmesini ve kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemekte ve sosyal yetkinliğin yetersiz olması bireyde kaygıya neden olmaktadır (Connly

1989; Cowden 2002). Atılganlık ve girişkenlik; olumlu ve olumsuz duyguları ve düşünceleri rahatça ifade edebilmeyi, gereksinim duyulduğunda çevresinden yardım isteyebilmeyi, sağlıklı iletişim kurabilmeyi, başkalarının düşüncelerine saygı duymayı, gerektiğinde hayır diyebilmeyi ve anlaşılmayan bir şeyi sorabilmeyi sağlayan sosyal becerilerdendir. Sosyal beceriler bakımından yetkin olan çocuklar; rahatça arkadaş edinebilir, kendi haklarını koruyabilir, başkalarının haklarını gözetmeyi ve paylaşmayı öğrenebilir, özgür davranmayı başarabilir ve kolayca oyun arkadaşı bulabilir.

Sarp (1995) öğretmenlerin ilkokula başlayan çocuklarda gözledikleri sorunlarla ilgili yaptığı araştırmasında, çocukların çekingenlik ve içe kapanıklık duygularını açıklayamadıklarını saptamıştır. Sosyal-duygusal gelişimin temellerinin erken çocukluk döneminde atıldığı göz önüne alındığında, bir okul öncesi eğitim programının çocuklarda birçok beceri ve yeterliği geliştirecek nitelikte olması beklenmektedir. Kendisinin farkında olması, sosyal ve iletişim becerileri gibi pek çok beceriyi kazandırabilmek için çocukların ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenecek, genellikle oyun yolu ile öğretimi vurgulayan öğrenme ortamlarına gereksinim duyulmaktadır (Pivec 2007; Senemoğlu 1994). Deney grubuna uygulanan Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı çocukların çekingenliği yenmeleri, girişken ve atılgan davranış ve tepkiler göstermeleri ile ilgili pek çok öğrenme süreci içermiştir. Oyun çocukların günlük hayatta karşılaşılabilecekleri saldırgan, çekingen ve atılgan davranış biçimlerini deneyebilecekleri bir ortam hazırlamaktadır. Oyun sayesinde atılgan ve girişken davranış biçimleri, saldırgan ve çekingen davranışlardan ayırt edilebilmekte ve çocuklar ilişkilerinde girişken olmayı tercih etmektedir. Uygulanan eğitimde; oyuna girmek için izin isteme, hakkını kavga etmeden atılganca savunma, gerektiğinde hayır diyebilme, ihtiyacı olduğunda yardım isteme, ihtiyacı olan arkadaşına yardım etme gibi çocukların çekingenliği yenerek, girişken ve atılgan olmalarını sağlayacak sosyal beceriler vurgulanmıştır. Sosyal Beceri Ölçeği'nin çekingenlik alt testinde, deney grubunda yer alan çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre anlamlı düzeyde yüksek puan almaları (Tablo 3) eğitimin önemli bir etkisinin olduğunu vurgular niteliktedir.

Deney ve kontrol grubundaki çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin toplamından aldıkları öntest puan ortalamaları ile düzeltilmiş sontest puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı düzeyde oldukça yüksek bir farkın olduğu görülmektedir (Tablo 4). Başka bir anlatımla, çocukların sosyal becerileri, yer aldıkları grupla ilişkilidir. Buna bağlı olarak, Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi alan deney grubundaki çocuklar eğitim almayan kontrol grubundaki çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek puan almışlardır ve deney grubundaki çocuklar kontrol grubundaki çocuklardan daha fazla sosyal becerilere sahiptir. Oden ve Asher 1977'de yaptıkları bir çalışmada, üçüncü ve dördüncü sınıfa devam eden ve sosyal olarak yalnız olan 33 çocuğun sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik bir program uygulamışlardır. Araştırma sonunda, eğitim verilen çocukların eğitim sonrasında arkadaşları arasında başlangıç değerlendirmesine göre sosyometrik ölçümlerde daha fazla kabul gördükleri tespit edilmiştir. Aileler ise çocukların oyun ortamlarına katılımlarına bağlı olarak sosyalleşmelerinde artış olduğunu ifade etmişlerdir (Akt. Asher ve Coie, 1990).

Bireyler doğumdan başlayarak gelişim süreci içinde pek çok beceri kazanmaktadır. Bu beceriler yemek yeme, giyinme gibi günlük yaşam becerileri, yürüme, koşma, boyama gibi büyük ve küçük kas becerileri, teşekkür etme, paylaşma, selamlaşma, yardım etme ya da isteme gibi sosyal beceriler olarak sınıflandırılabilir. Küçük yaşlardan itibaren kazanılmaya başlayan bu beceriler çocuğun gerek okul yaşamını, gerekse ilerleyen yıllarda toplumda bağımsız bir birey olarak yaşamasını olumlu yönde etkilemektedir (Varol, 2005). Sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik olarak yapılan çalışmalarda, uygulanan programın örneklem grubunun kişilerarası ilişkiyi başlatma ve sürdürme, diğer bireyleri dinleme, sırasını bekleme, duygularını ve düşüncelerini rahatça ifade edebilme, başkalarının duygularını anlayabilme, empati kurabilme, sözel olan ve olmayan iletişim tekniklerini kullanabilme, çatışma durumlarında uyumlu davranışlar sergileyebilme, problem çözme gibi becerilerinde gelişme olduğunu ortaya koymaktadır (Choi ve Heckenlaible Gotto 1998; Çelik 2007; Ekinci Vural 2006; Gresham 1985; Hepler 1990; Kutnick ve Marshall 1993; Lane 1999).

Uygulanan Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı, deney grubundaki çocukların, başkalarını dinleme, arkadaşça konuşma, teşekkür etme, uygun şekilde yardım isteme, yardım etme, yönergeleri takip etme, grup çalışmalarına istekle katılma, oyun oynarken sırasını bekleme, duygu ve düşüncelerini ifade etme, başkalarının duygularını anlama, sevgisini gösterme, problem çözme, hayır diyebilme, oyunda kaybetmeyi kabullenme, alay edilme ile başa çıkabilme gibi sosyal beceriler

bakımından daha başarılı olmalarını sağlamıştır. Özellikle okul öncesi eğitim döneminde, oyunun en iyi eğitim ve öğrenme aracı olduğu göz önüne alındığında, çocuklara kazandırılacak temel becerilerin ve etkinliklerin oyuna dayandırılması, çocukların bu etkinliklerden daha fazla zevk almaları yanında, yaparak-yaşayarak öğrenme yolu ile kalıcılığın sağlanması açısından da büyük önem taşımaktadır (Aral ve diğerleri 2001; Pivec 2007; Swindells ve Stagnitti 2006; Walsh ve diğerleri 2006).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerinde Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programının etkisinin incelendiği çalışmada, örnekleme alınan deney ve kontrol grubundaki çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin toplamından, iletişim, uyumsuzluk ve çekingenlik alt testlerinden aldıkları öntest puan ortalamalarına göre düzeltilmiş sontest puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür ($p < 0,001$).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

- Okul öncesi döneme yönelik sosyal becerileri kazandıracak sosyal beceri eğitim programları hazırlanarak tüm çocukların bu programlardan eşit olarak yararlanmaları sağlanabilir.
- Çocukların sosyal beceri eğitimlerine yönelik, okul öncesi dönemden başlayarak, öğrenimleri boyunca devamlılığını sağlayabilmek için oyun, drama, serbest zaman, müzik ve sanat etkinlikleri gibi farklı etkinlikler düzenlenebilir.
- Uygulanacak eğitim programları, sosyal becerinin farklı boyutlarına (iletişim becerisi, duygularını ifade etme becerisi, problem çözme becerisi, empati becerisi vb.) yönelik olarak hazırlanabilir.
- Çocuklar için doğal öğrenme ortamı olan oyun, sosyal becerileri geliştirmeye yönelik etkinliklerle bütünleştirilerek kullanılabilir.

KAYNAKLAR

- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, A. & Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 19-27.
- Akkök, F. (2003). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi: Öğretmen el kitabı* (3. baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Altınoğlu Dikmeer, D. İ. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin sosyal içedönük ergenlerin içedönüklük düzeylerine etkisi*. Basılmamış Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aral, N., Gürsoy, F. & Köksal, A. (2001). *Okul öncesi eğitimde oyun*. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., Kaptan Ofset.
- Aral, N., Kandır, A. & Can Yaşar, M. (2003). *Okul öncesi eğitim 1* (2. baskı). İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., Turan Ofset.
- Asher, S. R. & Coie J. D. (1990). *Peer rejection in childhood*. New York: CUP Archive, Cambridge University Pres.
- Avcıoğlu, H. (2005). *Etkinliklerle sosyal beceri öğretimi* (2. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Avşar, Z. & Öztürk Kuter, F. (2007). Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi (Uludağ Üniversitesi örneği). *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3 (2), 197-206.
- Choi, H. & Heckenlaible Gotto, M. J. (1998). Classroom-based social skills training: Impact on peer acceptance of first grade students. *Journal of Educational Research*, 91 (4), 209-215.
- Connly, J. (1989). Social self-efficacy in adolescence: Relations with self-concept, social adjustment, and mental health. *Canadian Journal of Behavior Science Review*, 21 (3), 258-269.
- Cowden, C. R. (2002). Worry and its relationship to shyness. *North American Journal of Psychology*, 7 (1), 59-70.
- Çelik, N. (2007). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi*. Basılmamış Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çoban, B. & Nacar, E. (2006). *Okul öncesi eğitimde eğitsel oyunlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Darwish, D., Esquivel, G. B., Houtz, J. C. & Alfonso, V. C. (2001). Play and social skills in maltreated and non-maltreated preschoolers during peer interactions. *Child Abuse and Neglect*, 25, 13-31.
- Driscoll, A. & Nagel, N. G. (2008). *Early childhood education., birth-eight* (4th ed.). USA: Pearson Education.
- Dupper, D. R. & Krishf, C. H. (1993). School-based social-cognitive skills training for middle school students with school behavior problems. *Children and Youth Services Review*, 15, 131-142.
- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. Basılmamış Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Ergin, H. (2003). *İletişim becerileri eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının iletişim beceri düzeylerine etkisi*. Basılmamış Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Garton, A. F. & Pratt, C. (2001). Peer assistance in children's problem solving. *British Journal of Development Psychology*, 19, 307-318.

- Görker, I. (2001). Çocuklarda oyun tedavi grubu: Bir grup çocuk ile yapılan oyun tedavi grubunun değerlendirilmesi. *Yeni Symposium*, 39 (1), 39-44.
- Glover-Gagnon, S. & Nagle, R. J. (2004). Relationships between peer interactive play and social competence in at-risk preschool children. *Psychology in the Schools*, 41 (2), 173-189.
- Gresham, F. (1985). Utility of cognitive-behavioral procedures for social skills training with children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 13, 411-423.
- Guralnick, M. J. & Neville, B. (1997). Designing early intervention programs to promote children's social competence. In Guralnick, M. J. (ed.), *The effectiveness of early intervention* (pp. 579-610). MD:Brooks.
- Guralnick, M. J., Hammond, M. A., Connor, R. T. & Neville, B. (2006). Stability, change, and correlates of the peer relationships of young children with mild developmental delays. *Child Development*, 77 (2), 312-324.
- Hay, D. F., Payne, A. & Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45 (1), 84-108.
- Hepler, J. B. (1990). Observing the social interactions of fifth grade children. *School Social Work Journal*, 15 (1), 1-13.
- Korkut, F. (2005). Yetişkinlere yönelik iletişim becerileri eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 143-149.
- Kutnick, P. & Marshall, D. (1993). Development of social skills and the use of the microcomputer in the primary school classroom. *British Educational Research Journal*, 19 (5), 517-534.
- Lane, K. L. (1999). Young students at risk for antisocial behavior: the utility of academic and social skills interventions. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 7 (4), 211-224.
- Licciardello, C. C., Harchik, A. E. & Luiselli, J. K. (2008). Social skills intervention for children with autism during interactive play at a public elementary school. *Education and Treatment of Children*, 31 (1), 27-37.
- Matsushima, R. & Shiomi, K. (2001). Developing a shyness scale for Japanese junior high school students. *Social Behavior and Personality*, 29 (3), 289-298.
- Melendez, W. R., Beck, V. & Fletcher, M. (2000). *Teaching social studies in early education*. USA: Delmar Thomson Learning.
- Oktay, A. (2007). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem* (6. baskı). İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Önder, A. (2005). *Okul öncesi çocukları için eğitici drama uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Ş.
- Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pivec, M. (2007). Play and learn: Potentials of game-based learning. *British Journal of Educational Technology*, 38 (3), 387-393.
- Ryan, B. Jr. (2003). *Çocuğum okula başlıyor* (Çev: İzmirli, M.). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Sarp, N. (1995). Öğretmenlerin ilkokula başlayan çocuklarda gözledikleri sorunlar ve bu sorunlara yaklaşımları. *Kriz dergisi*, 3 (1-2), 129-132.
- Senemoğlu, N. (1994). Okul öncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır? *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 21-30.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Stewart, J. & McKay, R. (1995). Group counselling elementary school children who use aggressive behaviors. *Guidance and Counselling*, 11 (1), 12-16.
- Swindells, D. & Stagnitti, K. (2006). Pretend play and parents' view of social competence: The construct validity of the child-initiated pretend play. *Australian Occupational Therapy Journal*, 53, 314-324.
- Uşaklı, H. (2006). *Drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri, atılgnlık düzeyi ve benlik saygına etkisi*. Basılmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Uz Baş, A. (2003). *İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Basılmamış Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Varol, N. (2005). *Beceri öğretimi ve öz bakım becerilerinin kazandırılması* (2. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Walsh, G., Sproule, L., McGuinness, C., Trew, K., Rafferty, H. & Sheehy, N. (2006). An appropriate curriculum for 4-5-year-old children in Northern Ireland: Comparing play-based and formal approaches. *Early Years*, 26 (2), 201-221.
- Webster Stratton, C & Wooley Lindsay, D. (1999). Social competence and conduct problem in young children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 28 (19), 25-44.

Extended Abstract

Social skills have an important role in human life as they facilitate communication between individuals (Avcıoğlu 2005, Avşar and Öztürk Kuter 2007). It is argued that early intervention is necessary for the development of social skills, which are necessary for social interaction; otherwise, children without social skills may seriously lag behind their peers in their social development and academic performance (Avcıoğlu, 2005). As using appropriate learning principles helps the development of effective and efficient curricula, the method to be used in social skills training is important. Guralnick and Neville (1997) report that using play for social skills training may be effective in preschool children. Being a serious activity for children, play is a source of fun, learning

and development (Aral et al. 2001; Çoban and Nacar 2006; Melendez et al. 2000). Play has actually been defined as the best way of developing social skills (Swindells and Stagnitti, 2006).

Starting from these facts, this study aims to identify the social skills of six-year-old children attending preschool, to develop a play based social skills training program parallel with children's needs and interests, and to establish whether play based social skills training influences children's social skills.

The study was designed as a pretest-posttest-retention test control group experimental study. The study population was six-year-old children who were attending the preschool year of elementary schools affiliated to the Ministry of Education in central Çankırı. The sample consisted of 96 children attending the morning and afternoon preschool classes at two randomly chosen elementary schools. These children were assumed to have similar sociocultural traits according to the views of school administrators. As it was believed that the children in the control group would also be influenced by the training given to the experimental group, the two groups of children were chosen from different schools. Both the experimental and control groups included 48 children each of whom were attending the morning and afternoon preschool classes.

Data about the children and their families were gathered by the "Family Information Form", while the social skill levels of children were assessed by the "Social Skills Scale" designed by Acun Kapıkıran et al. (2006). In order to identify the subtests of the Social Skills Scale, the validity and reliability analyses of the scale were conducted again. As a result of the analyses, the scale was found to consist of 3 subtests of communication, discord and timidity, and 57 items. Reliability studies showed that the Social Skills Scale overall score ($\alpha=0,95$), along with the communication ($\alpha=0,90$), discord ($\alpha=0,80$) and timidity ($\alpha=0,84$) subtest scores had high internal consistency reliability. The Play Based Social Skills Training Program which was designed to develop the social skills of experimental group children included 24 child-centered play activities aiming to improve social skills.

The Social Skills Scale was completed separately for each child by the teachers. After giving children the pretest, experimental group children underwent the Play Based Social Skills Training Program three times per week, for a total of 8 weeks. When the Play Based Social Skills Training Program was not implemented, experimental group children continued their regular preschool education together with the control group children. The scale was implemented once again as posttest after the training. Additionally, experimental children took the posttest once again one month later as a retention test.

Single factor analysis of covariance (ANCOVA) was used to identify whether the social skills of experimental and control group children varied due to the training programme applied. Paired Samples t-test was used to establish whether a significant difference existed between the social skill scores of the posttest and retention test in the experimental group.

In the experimental group, 52,1% of the children were female and 47,9% male, while in the control group, 47,9% of the children were female and 52,1% male. The majority of experimental and control group children had a sibling, were first-born children, and in their first year of preschool. The majority of experimental and control children had mothers aged 26-35, elementary school graduates, and housewives; while the majority of the fathers were also aged 26-35, high school graduates and employed. Most children had a nuclear family with an income above the level of minimum wage.

A statistically significant difference was noted between the experimental and control group children's mean posttest scores adjusted according to the mean communication, discord and timidity pretest scores ($p<0,001$). This finding shows that the experimental children who underwent the Play Based Social Skills Training Program had meaningfully higher scores than the control children who did not receive special training. A statistically meaningful difference was also observed between the experimental and control group children's mean posttest scores adjusted according to mean overall scale pretest scores ($p<0,001$). In sum, it was seen that the experimental group children who took special training sessions received meaningfully higher scores than the control children who did not undergo any special training, and that the experimental group children possessed more social skills than the control group children. It was also established that the difference between the mean posttest and retention test scores obtained from the scale and the subtests of the experimental group children

was not statistically significant ($p>0,05$), thus suggesting that the effects of the Play Based Social Skills Training Program was still continuing.

The training clearly contributed to the social skills of the experimental group children. Considering that play is perhaps the best instructional tool in the preschool period, it may be seen that using play to equip children with basic skills would make them enjoy these activities more and bring more permanent outcomes thanks to the use of learning by doing.

In line with the results of the study, it may be recommended that social skills training programs be designed and implemented for preschool children by making use of various methods and techniques such as play and drama, and that play be integrated into social skills development activities. Also, the assessment of children's social skills starting from preschool should be made possible by designing standard scales which are practical, easy to understand and use and matching the children's social development characteristics including social skill behaviors.